

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 17/99

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach v senáte zloženom z predsedu JUDr. Tibora Šafárika a sudcov JUDr. Richarda Rapanta a JUDr. Viery Mrázovej na neverejnom zasadnutí 22. septembra 1999 prerokoval prijatý podnet [REDACTED], bytom [REDACTED], zastúpenej JUDr. Jánom Benčurom, advokátom, Záhradnícka 41, Bratislava, proti Okresnému súdu Bratislava I o porušení základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov upraveného v čl. 48 ods. 2 v prvej vete Ústavy Slovenskej republiky v konaní o odškodnení pracovného úrazu a o návrhu na ochranu osobnosti vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11 C 119/92 a takto

r o z h o d o l :

Okresný súd Bratislava I v konaní o odškodnenie pracovného úrazu a o návrhu na ochranu osobnosti, sp. zn. 11 C 119/92 p o r u š i l základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov upravené v čl. 48 ods. 2 v prvej vete Ústavy Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 23. februára 1999 doručený podnet [REDACTED] (ďalej len „navrhovateľka“) označený ako „Návrh na začatie konania o podnete namietajúcom porušení ústavného práva“.

Navrhovateľka ním žiadala, aby „ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ako aj k porušeniu čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a k porušeniu čl. 12 ods. 2 Ústavy, zásady rovnosti v práve, znevýhodňovania občana v rozdielnom prístupe ako sociálne znevýhodnenej osoby svojím súčasným postavením invalidnej dôchodkyne“.

Svoj podnet odôvodnila tým, že Okresný súd Bratislava I od podania žaloby 3. mája 1991 (resp. od 31. augusta 1994) doposiaľ jej vec na odškodnenie pracovného úrazu meritórne nerozhodol a o návrhu na ochranu osobnosti z 31. októbra 1996 ešte nezačal ani konať.

Výzvou ústavného súdu z 22. februára 1999 bola navrhovateľka požiadaná o predloženie dôkazov, že využila právne prostriedky možnej nápravy protiústavného stavu upravené § 17 a násl. zákona SNR č. 80/1992 Zb. (o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov.

Podnet navrhovateľka doplnila dňa 31. marca 1999. Predložila sťažnosti adresované Okresnému súdu Bratislava I, ako aj odpovede na ne z rokov 1994, 1998, resp. 1999.

Ústavný súd po zistení, že podnet splňa zákonom predpísané náležitosti a že nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 38/1993 Z. z.“), ho 8. apríla 1999 prijal na konanie.

Navrhovateľka listom z 22. apríla 1999 ústavnému súdu oznámila, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci a predložila splnomocnenie pre JUDr. Jána Benčuru, advokáta, na právne zastupovanie v konaní pred ústavným súdom.

Okresný súd Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) ako účastník konania, proti ktorému podnet navrhovateľky smeroval, vyjadrením (stanoviskom) z 5. mája 1999 sp. zn. Spr 3260/99 ústavnému súdu oznámil, že v prejednávanej veci sp. zn. 11 C 119/92 „zákonní sudcovia konali bez zbytočných prietáhov, plynulo a sústredene, a to do augusta 1998“. Od uvedenej doby priznáva prietah v konaní spôsobený omylom súdnej kancelárie, ktorá nezaslala súdny spis poverenému súdnemu znalcovi. Okresný súd súhlasí s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania podnetu.

Predmetom veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 11 C 119/92 je odškodnenie pracovného úrazu (bolestné, náhrada za stratu na zárobku a sťaženie spoločenského uplatnenia), ktorý sa mal stať dňa 5. mája 1989. Svoje požiadavky navrhovateľka uplatnila žalobou podanou na príslušnom okresnom súde 3. mája 1991. Odporca v spore popieral existenciu pracovného úrazu, teda aj prípadné nároky z neho vyplývajúce.

Ústavný súd podľa § 31 zákona č. 38/1993 Z. z. vykonal dôkazy potrebné na zistenie skutočného stavu veci a získanie podkladov pre svoje rozhodnutie. Preskúmaním súdnych spisov, stanovísk a pripomienok účastníkov konania zistil, že v roku 1991, po podaní žaloby okresný súd začal vo veci konať a pripravovať podmienky na prejednanie veci. Navrhovateľka 16. júna 1991 požiadala zo zdravotných dôvodov o odročenie pojednávania na neurčito. Na dotazy okresného súdu z 11. novembra 1991, či je už možné vo veci konať, navrhovateľka oznámila listom z 25. novembra 1991, že z dôvodu svojho zdravotného stavu (obmedzené pohybové schopnosti) sa nemôže osobne zúčastňovať pojednávaniu a žiada o vypočutie v byte a zasielanie opisov zápisníc o pojednávani.

Navrhovateľke bolo 11. apríla 1992 doručené predvolanie na pojednávanie na 6. mája 1992, na ktoré listom z 13. apríla 1992 oznámila, že z už uvedených zdravotných dôvodov sa pojednávania nezúčastní. Okresný súd 20. augusta 1992 navrhovateľke oznámil, že ju vypočuje v jej byte 21. septembra 1992. V čase od apríla

do augusta 1992 zabezpečoval okresný súd potrebné písomné dôkazy od navrhovateľky a odporcov (písomné stanoviská, návrhy dôkazov). Dňa 3. decembra 1992 sa konalo pojednávanie, na ktorom svoju neúčasť navrhovateľka ospravedlnila.

V roku 1993 sa konali pojednávania v mesiacoch február (boli vypočutí dvaja svedkovia), marec (boli vypočutí dvaja svedkovia), apríl (účastníci a svedkovia neprítomní), máj (neprítomní svedkovia) bez účasti navrhovateľky a 22. júna 1993 za jej účasti (bola vypočutá svedkyňa). Na pojednávaní 9. septembra 1993 okresný súd rozsudkom žalobu zamietol. Rozsudok bol doručený navrhovateľke 20. novembra 1993. Dňa 1. decembra 1993 podala navrhovateľka proti prvostupňovému rozhodnutiu odvolanie.

Odvolanie bolo 11. marca 1994 doručené odvolaciemu súdu, ktorý 17. marca 1994 vyzval navrhovateľku oznámiť meno jej zástupcu v konaní pred odvolacím súdom. Dňa 28. apríla 1994 sa uskutočnilo pojednávanie bez účasti navrhovateľky (ospravedlnená). Súd žiadal Národnú poisťovňu o oznámenie výšky dôchodku navrhovateľky. Na pojednávaní 7. júla 1994 bola navrhovateľka vypočutá. Na pojednávaní 31. augusta 1994 odvolací súd zrušil prvostupňové rozhodnutie, zrušovacie uznesenie bolo navrhovateľke doručené 24. októbra 1994 so žiadosťou o oznámenie mien svedkov, ktorých navrhovateľka navrhuje vypočuť. Dňa 15. novembra 1994 navrhovateľka žiadala okresný súd o ustanovenie obhajcu. Žiadosť bola zamietnutá uznesením z 24. januára 1995. O odvolaní z 2. marca 1995 odvolací súd rozhodol 31. marca 1995 a navrhovateľke súčasne ustanovil obhajcu. Uznesenie o tom jej bolo doručené 25. mája 1995. V mesiacoch august až december 1995 súd zisťoval adresy svedkov dotazmi (a ich urgenciami) u odporcov a v Centrálnej evidencii pobytu obyvateľov Slovenskej republiky.

Na pojednávaní 25. januára 1996 boli vypočutí traja svedkovia, 19. marca 1996 dvaja svedkovia z troch predvolaných, 23. apríla 1996 sa dvaja predvolaní svedkovia nedostavili. V mesiacoch jún a júl 1996 zadovážoval súd adresy svedkov. Na pojednávaní 26. septembra 1996 bol vypočutý jeden z dvoch predvolaných svedkov. Na ďalšom pojednávaní 31. októbra 1996 sa predvolaný svedok nedostavil. Na tomto pojednávaní právny zástupca navrhovateľky doručil súdu návrh na začatie konania na

ochranu osobnosti podľa § 11 Občianskeho zákonníka. Súd uložil neprítomnej svedkyni pokutu.

Dňa 9. januára 1997 predvolal okresný súd účastníkov na pojednávanie na 23. január 1997 s tým, že 22. januára 1997 sa uskutoční výsluch navrhovateľky v jej byte. Navrhovateľka písomne požiadala o odklad vypočutia z dôvodu kúpeľnej liečby, čomu bolo vyhovené. Navrhovateľka 6. marca 1997 okresnému súdu oznámila, že v konaní môže pokračovať. Súd stanovil termín pojednávania na 15. apríl 1997 a vypočutie navrhovateľky v jej byte na 14. apríl 1997. Na pojednávaní navrhla navrhovateľka doplniť dokazovanie o vypočutie ďalších dvoch svedkov.

Na pojednávania 12. júla 1997 a 9. septembra 1997 sa predvolaní svedkovia nedostavili. V tom čase sa okresný súd zaoberal zisťovaním ich adries u ich bývalých zamestnávateľov. Navrhovateľka 17. októbra 1997 požiadala o konečné rozhodnutie súdu z dôvodu, že už bolo vykonané dostatočné dokazovanie.

Ani na pojednávaniach 23. októbra 1997 a 4. decembra 1997 sa svedkovia nezúčastnili. V uvedenej dobe súd naďalej zisťoval presné adresy ich bydlísk.

Na pojednávaniach 16. februára 1998 a 23. marca 1998 sa svedkovia nezúčastnili. Súd konštatoval, že sa mu nepodarilo zistiť ich adresy. Na pojednávaní 23. apríla 1998 bol vypočutý svedok, odborník z oblasti ortopédie. Pojednávanie bolo odročené z dôvodu nariadenia znaleckého dokazovania. Uznesením z 31. júla 1998 súd ustanovil znalca. Znalcovi bolo toto uznesenie doručené 14. augusta 1998.

Okresný súd 10. marca 1999 žiadal znalca o oznámenie, čo mu bráni vykonať znalecký posudok.

Dňa 8. marca 1999 bol ústavnému súdu doručený podnet navrhovateľky.

V odpovedi na sťažnosť navrhovateľky z 30. augusta 1994 okresný súd listom sp. zn. Spr 154/94 z 20. decembra 1994 priznal priet'ahy v konaní vo veciach sp. zn. 11 C 119/92, 15 C 36/93 a 12 Nc 56/91. Priet'ahy zdôvodnil nedoriešeným personálnym obsadením súdu a vysokou pracovnou zaťaženosťou sudcov.

Na priet'ahy v konaní vo veci 11 C 119/92 sa navrhovateľka opäť sťažovala listom doručeným okresnému súdu 11. marca 1998, ktorého vybavenie urgovala 19. decembra 1998 (doručené okresnému súdu 21. decembra 1998). Okresný súd

v odpovedi sp. zn. Spr 2018/98 z 11. mája 1999 priznal prier'ahy až od augusta 1998, ktoré však nespôsobili konajúca zákonná sudkyňa. Svoje tvrdenie nezdôvodnil.

Na výzvu ústavného súdu zo 14. apríla 1999 sa okresný súd vyjadril k podnetu navrhovateľky stanoviskom sp. zn. Spr 3260/99 z 5. mája 1999. Okresný súd považoval prejednávajúcu vec za zložitú na dokazovanie (čo podľa jeho názoru dokumentuje aj 23 uskutočnených pojednávaní). Podľa jeho názoru zákonní sudcovia v tejto veci konali bez zbytočných prier'ahov, plynulo a sústredene až do augusta 1998. Dňa 14. augusta 1998 vinou súdnej kancelárie nebol spolu s uznesením o ustanovení znalca doručený znalcovi aj súdny spis. Uvedená chyba mala byť spôsobená veľkým počtom nevybavených spisov z piatich súdnych oddelení v spisovej kancelárii. Vo veci rozšírenia žaloby navrhovateľky o ochranu jej osobnosti, podľa názoru okresného súdu môže súd konať až potom, keď bude preukázané, či k poškodeniu zdravia žalobkyne došlo tak, ako to opisuje vo svojej žalobe, a či ide o pracovný úraz. Okresný súd navrhol, aby ústavný súd rozhodol, že postupom Okresného súdu Bratislava I nedošlo k zbytočným prier'ahom v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 119/92.

Navrhovateľka vo svojom vyjadrení zo 17. mája 1999 nesúhlasila s tvrdením okresného súdu, že prejednávajúca vec sp. zn. 11 C 119/92 je zložitou. Vysoký počet pojednávaní považuje za dôkazy prier'ahov v konaní a za neefektívne využívanie stanoveného času. Neúspešné viacnásobné predvolávanie tých istých svedkov nepovažuje za plynulé konanie vo veci. Tvrdenie okresného súdu, že prejednanie jej rozšírenej žaloby (o ochrane osobnosti) je podmienené výsledkami rozhodnutia v základnej veci, považuje za neprijateľné. Podľa jej názoru o rozšírenej žalobe mal súd samostatne konať.

Navrhovateľka, ako aj okresný súd vyhlásili, že netrvajú na ústnom pojednávaní.

II.

Ústavný súd vo viacerých rozhodnutiach opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého v konaní o každom podnete pred ústavným súdom, v ktorom navrhovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu (inú právnu

ochranu), ako aj práva na spravodlivý proces z toho dôvodu, že všeobecný súd nekonal spôsobom ustanoveným v zákone, je nevyhnutné, aby boli najprv vyčerpané všetky právne prostriedky ich ochrany, ktoré sú navrhovateľovi dostupné (I. ÚS 47/96, I. ÚS 1/97, I. ÚS 49/98, I. ÚS 33/99).

Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch vo veci priet'ahov v konaní možno podať s'ťažnosť na orgány štátnej správy súdov. Podrobnosti o s'ťažnostiach na postup súdu a o ich vybavovaní § 6 ods. 2 citovaného zákona upravuje zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní s'ťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov.

Účelom priznania práva podať s'ťažnosť na priet'ahy v konaní podľa citovaného zákona je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (II. ÚS 26/95, I. ÚS 47/96). S'ťažnosť na postup súdu podľa § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. z dôvodu priet'ahov v konaní navrhovateľka uplatnila. Jej s'ťažnosti na priet'ahy v konaní podané konajúcemu okresnému súdu neviedli k náprave. Príležitosť odstrániť protiprávny stav zapríčinený namietnutým porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov orgány všeobecného súdnictva nevyužili.

Ústava Slovenskej republiky nezaručuje osobám (účastníkom konania) právo na konanie bez akýchkoľvek priet'ahov. Oprávnená osoba (účastník konania) má zaručené právo na taký postup štátneho orgánu, ktorý je zbavený zbytočných priet'ahov. Preto ústavný súd v konaní o podnete namietajúcom porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov vždy skúma, ako sa v okolnostiach konkrétneho prípadu rešpektuje účel práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.

Podľa právneho názoru ústavného súdu vysloveného v jeho nálezoč sp. zn. II. ÚS 26/95 z 25. októbra 1995 a sp. zn. I. ÚS 47/96 z 28. februára 1997, účelom základného práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorom sa nachádza osoba (účastník konania pred súdom alebo iným orgánom) domáhajúca sa vydania rozhodnutia. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom orgáne sa právna neistota neodstráni

k vytvoreniu želateľného stavu, t.j. k stavu právnej istoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného orgánu, t. j. rozhodnutím vo veci samej. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, t.j. prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nestačí, aby súd, resp. iné orgány Slovenskej republiky vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet).

Konanie bez zbytočných prietáhov nie je možné časovo presne ohraničiť. Určenie časovej hranice, uplynutie ktorej môže mať za následok, že postup v konaní súdu alebo iného orgánu nadobudne povahu zbytočných prietáhov v konaní, t. j. doba neprimeraná a porušujúca čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), je značne relatívne. Rýchlosť, a tým aj účinnosť konania, je objektívne podmienená charakterom a špecifickými znakmi prejednávanej právnej veci. Dĺžka konania pred súdom môže signalizovať nielen zbytočné prietahy v konaní, ale aj zložitosť prejednávanej veci. Ústavný súd v citovaných nálezoch už konštatoval, že v každom konaní je potrebné oddeliť pomalé a neúčinné konanie (konanie s prietahmi alebo prejednávanie veci v neprimeranej lehote) od konania, ktoré sa predlžuje z dôvodu zložitosti vecnej podstaty prejednávanej veci. Ako konštatoval Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len „Súd pre ľudské práva“): „Primeranosť dĺžky súdneho konania sa musí posudzovať podľa okolností prípadu a musí zodpovedať zásadám judikatúry súdu, najmä zložitosti prípadu, správaniu sa účastníka konania, ako aj príslušných orgánov (S. R. v. Taliansko, séria A, 1998 a ďalej čl. 6 ods. 1 (...)) sa posudzuje v každej veci podľa konkrétnych okolností prípadu“. (König v. SRN, séria A, 1978 alebo Zimmermann a Steiner v. Švajčiarsko, séria A, č. 66)

Pri hodnotení, či v súdnom konaní sp. zn. 11 C 119/92 vedenom pred Okresným súdom Bratislava I došlo k zbytočným prietahom, ústavný súd tak ako vždy v konaní o namietnutom porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, vzal do úvahy tri základné kritériá.

Správanie účastníka konania môže súd zbaviť zodpovednosti za prietahy v konaní, len ak dôsledkom správania účastníka je spomalenie postupu konania. Okrem toho prietahy v konaní, ktoré by bolo možné pripísať správaniu účastníka konania, nevylučujú zodpovednosť štátu za to, že o právach účastníka konania sa

rozhoduje dlhšie, ako je primerané podľa povahy veci, ak ide o zbytočný priesťah zapríčinený nečinnosťou súdu.

Takýto právny názor ústavného súdu možno odôvodniť aj ustálenou rozhodovacou judikatúrou Súdu pre ľudské práva, ktorý v podobnom prípade vo veci König v. SRN (séria A, č. 27) konštatoval, že zodpovednosť štátu vzniká, ak v konaní okrem priesťahov spôsobených účastníkom konania nastanú aj iné priesťahy, ktoré možno pripísať štátnym orgánom, napr. súdu.

Zdravotné problémy navrhovateľky a z toho vyplývajúcu sťaženu možnosť jej osobnej účasti na pojednávaniach ústavný súd nehodnotí ako jej podiel na vzniknutých priesťahoch v konaní. V danom prípade tento problém mal okresný súd vyriešiť skorším ustanovením právneho zástupcu, na čo navrhovateľka (v zmysle rozhodnutia Mestského súdu v Bratislave sp. zn. 10 Co 74/95 z 31. marca 1995) spĺňala všetky podmienky.

Druhým kritériom pre rozhodnutie o tom, či právo osoby na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov bolo porušené, je povaha veci, o ktorej sa rozhoduje. V rámci preskúmania tohto kritéria ústavný súd prihliada na povahu práv, ktoré sú predmetom konania a na zložitosť prejednávanej veci.

Zložitosť veci nemožno predpokladať. Zložitosť veci zbavuje súd zodpovednosti za pretrvávajúcu právnu neistotu účastníka vtedy, ak súd priebežne uskutočňuje úkony prispievajúce k odstráneniu príčin zložitosti veci. Základnými kritériami pre hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95).

Právna neistota v konaní pred okresným súdom spočívala v určení existencie pracovného úrazu, ktorý sa mal stať 5. mája 1989, a následnom určení náhrady škody.

Rozhodovanie o existencii pracovného úrazu a o náhrade škody podľa ôsmej hlavy, prvého a tretieho oddielu zák. č. 65/1965 Zb. (Zákonník práce) v znení neskorších predpisov, ako aj predpisov vydaných na jeho vykonanie, ústavný súd nehodnotil ako zložitú vec z hľadiska skutkového stavu a ani z dôvodu právnej úpravy, ktorá sa vzťahuje na túto problematiku.

Námietka zložitosti veci v konaní 11 C 119/92 podľa názoru ústavného súdu nemá opodstatnenie.

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy: „Výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou“. Táto zásada sa vzťahuje na uplatňovanie práva v Slovenskej republike. V súlade s ňou musia uplatňovať právo všetky štátne orgány. Nezávislosť súdu aj sudcu zaručená čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 ústavy sa týka len takého postupu, ktorý sa deje v rámci ústavy a zákonov. Postup súdu a sudcu v okolnostiach konania o podnete [REDAKOVANÉ] určujú ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“).

Pri hodnotení postupu okresného súdu v namietanom konaní sp. zn. 11 C 119/92 ústavný súd vychádzal z ustanovenia čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov ...“ a v spojitosti s tým aj z ustanovenia § 6 OSP, že: „V konaní postupuje súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná a aby skutočnosti, ktoré sú medzi účastníkmi sporné, sa spoľahlivo zistili“.

Podľa § 43 ods. 1 OSP: „Predseda senátu vyzve účastníkov, aby sa nesprávne alebo neúplné podanie opravilo alebo doplnilo. Poučuje účastníkov aj o tom, ako treba opravu alebo doplnenie urobiť“.

Podľa § 100 ods. 1 OSP: „Len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Pritom sa usiluje predovšetkým o to, aby sa spor vyriešil zmierne a aby konanie pôsobilo výchovne“.

Podľa § 101 ods. 2 OSP: „Súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní. Ak sa riadne predvolaný účastník nedostaví na pojednávanie aby požiadal z dôležitého dôvodu o odročenie, môže súd vec prejednať v neprítomnosti takého účastníka; prihliadne pritom na obsah spisu a dosiaľ vykonané dôkazy“.

Podľa § 114 ods. 1 OSP: „Pojednávanie pripraví predseda senátu tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla na jedinom pojednávaní“.

Podľa § 119 ods. 1 OSP prvá veta: „Pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť“.

Podľa názoru ústavného súdu z uvedených ustanovení vyplýva, že prípravu pojednávania treba chápať ako všetku činnosť súdu od začatia konania, vrátane štúdia spisu, odbornej prípravy na riešenie veci, odstraňovania nedostatkov návrhu a zváženia opatrení, ktoré vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu bude nutné a účelné vykonať pred nariadením pojednávania. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje i na ďalšie ustanovenia OSP, ako najmä § 117 ods. 1 o vedení pojednávania tak, aby bolo dôstojné a nerušené a o vhodných opatreniach predsedu senátu na splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov a § 118 ods. 2, že ďalší priebeh pojednávania určuje predseda senátu podľa okolností prípadu a napokon i na § 53 ods. 1 a 2 o poriadkových opatreniach pri sťažovaní postupu konania.

Na okresnom súde Bratislava I sa vo veci 11 C 119/92 uskutočnilo viac ako 20 pojednávanií a vykonal sa rad ďalších úkonov.

Preskúmaním súdneho spisu 11 C 119/92 ústavný súd zistil, že od doručenia žaloby 3. mája 1991 do konania prvého pojednávania vo veci 6. mája 1992 uplynulo 12 mesiacov. Aj keď v uvedenej dobe navrhovateľka žiadala o odročenie pojednávania z dôvodu svojej hospitalizácie (12. jún 1991), až v novembri 1991 si súd vyžiadal od nej stanovisko o jej zdravotnom stave. V podaní z 25. novembra 1991 navrhovateľka upozornila na svoje zdravotné možnosti a skutočnosť, že sa nemôže osobne zúčastňovať pojednávanií a nemá advokáta. V prípade včasného reagovania súdu na uvedené skutočnosti a ustanovenie advokáta v tom čase (a nie až 31. augusta 1995), bolo možné konanie podstatne urýchliť. Aj vytýčenie ďalšieho pojednávania až po uplynutí ďalších šiestich mesiacov (3. decembra 1992), na ktorom boli vypočutí dvaja svedkovia a pojednávania v mesiacoch február 1993 (vypočutí dvaja svedkovia), marec 1993 (vypočutí dvaja svedkovia), apríl a máj 1993 (odročené pre neúčast' svedkov), jún 1993 (vypočutý jeden svedok) nesvedčia o efektívnej a racionálnej organizácii práce vo veci konajúceho sudcu. Uvedené konštatovanie potvrdzuje aj skutočnosť, že rozsudok, ktorý bol vo veci vyhlásený 9. septembra 1993 bol navrhovateľke doručený až 20. novembra 1993. Druhostupňové konanie prebiehalo od doručenia spisu na Mestský súd v Bratislave 9. marca 1994 (odvolanie navrhovateľky z 1. decembra 1993) až do rozhodnutia (uznesenie o zrušení prvostupňového rozsudku

o vrátení veci na ďalšie konanie) 31. augusta 1994. V čase od 15. novembra 1994 do 31. augusta 1995 prebehlo aj dvojestupňové konanie o ustanovení advokáta navrhovateľke (advokáta ustanovil druhostupňový súd).

Od doručenia druhostupňového rozhodnutia navrhovateľke (24. októbra 1994) do konania ďalšieho pojednávania (25. januára 1996) uplynulo ďalších 15 mesiacov. V uvedenej dobe sa zaoberal okresný súd hľadaním adries navrhnutých svedkov. Rýchlosť, resp. pomalosť konania okresného súdu dokumentujú aj pojednávania v roku 1996 (postupné predvolávanie po jednom až troch svedkoch na pojednávania v januári, marci, apríli, septembri, októbri, decembri). Taktiež v rokoch 1997 a 1998 nevykonal okresný súd všetky potrebné kroky na to, aby vec čo najskôr rozhodol.

Posledné pojednávanie sa uskutočnilo 23. apríla 1998 so záverom, že bude nariadené znalecké dokazovanie (uznesenie o ustanovení znalca z 31. júla 1998, doručené znalcovi 14. augusta 1998). 10. marca 1999, teda po ôsmich mesiacoch sa okresný súd informoval u znalca, čo mu bráni vykonať znalecký posudok.

Podľa právneho názoru ústavného súdu časová chronológia spisu naznačuje neefektívnosť postupu konajúceho súdu pri zhromažďovaní podkladov potrebných pre rozhodnutie vo veci.

Dĺžku konania v predmetnej veci nemôže ústavný súd kvalifikovať ako zložitosť prejednávanej veci, ale ako pomalé a neúčinné konanie, resp. prejednávanie veci v neprimeranej lehote, teda ako konanie so zbytočnými prieťahmi.

Správanie štátneho orgánu, ktoré zapríčiňuje zbytočný prieťah, sa obvykle prejavuje nečinnosťou orgánu s právomocou konať o veci. Pre splnenie účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je však právne významné akékoľvek správanie štátneho orgánu. To znamená, že **aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva podľa čl. 48 ods. 2, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty ohľadne tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol** (II. ÚS 33/99). Rovnako i podľa judikatúry Súdu pre ľudské práva, predovšetkým štát zodpovedá za prieťahy spôsobené jeho orgánmi a to tak orgánmi, ktoré konanie vedú, ako aj orgánmi, ktoré poskytujú znalecký posudok alebo poskytujú inú činnosť pri

dokazovaní (napr. *Allenet de Ribemont v. Francúzsko*, séria A, č. 308, alebo *Martins Moreira v. Portugalsko*, séria A, č. 143).

V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasti okrem iných stelesnené také princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princíp materiálneho právneho štátu), čo možno spoľahlivo vyvodiť z čl. 1 ústavy, sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jej úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorým boli priznané.

Zo súdneho spisu 11 C 119/92 nepochybne vyplýva, že na vzniku a pretrvávaní nepriaznivého a nežiaduceho stavu v dĺžke konania v danej veci vedeného pred Okresným súdom Bratislava I majú rozhodujúci podiel viaceré nedostatky v činnosti tohto súdu, tak ako boli uvedené v odôvodnení tohto rozhodnutia. To viedlo k zbytočným prieťahom v tomto konaní, a tým aj k tomu, že všeobecný súd zatiaľ právoplatne vo veci nerozhodol, hoci od podania návrhu prešlo viac ako osem rokov. Preto ústavný súd vyhovel podnetu navrhovateľky a rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

Podľa viacerých rozhodnutí Súdu pre ľudské práva sudca je zodpovedný za prípravu veci a rýchle vedenie konania (*Capuano*, séria A, 1987, č. 119, s – 13, rovnako *Pierazzini*, séria A, 1992, č. 231 – C, s – 30). V inom rozhodnutí Súd pre ľudské práva konštatoval, že „od štátu sa vyžaduje, aby jeho orgány s právomocou a príslušnosťou o veci rozhodnúť, postupovali s náležitou usilovnosťou a vec rýchlo vybavili“ (*Eckle case*, séria A, 1982, č. 51, s – 39).

Aj tieto právne názory sú v súlade s podstatou základného práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ktoré priznáva účastníkom konaní pred súdmi a inými štátnymi orgánmi ústava.

Posudzovaním konania vo veciach dodatočne uvedených v doplňujúcich podaniach k podnetu ústavný súd nepovažoval za potrebné sa zaoberať. Vec sp. zn. 15 C 36/93 bola právoplatne ukončená rozsudkom bývalého Obvodného súdu Bratislava 1 zo dňa 26. marca 1996. Podľa oznámenia navrhovateľky z 23. apríla 1999 „aj keď v konaní boli prieťahy, boli odstránené“. Konanie vedené na okresnom súde pod sp. zn. 13 C 52/95 (12 Nc 56/91) bolo na žiadosť navrhovateľky z 2. októbra 1998

prerušené (uznesenie okresného súdu z 22. októbra 1998) z dôvodu vykonania znaleckého dokazovania v inom konaní; v danom prípade vo veci 11 C 119/92).

Namietaným porušením čl. 12 ods. 2 ústavy okresným súdom sa ústavný súd nezaoberal z dôvodu jeho právnej neopodstatnenosti. Ustanovenie čl. 12 ods. 2 ústavy má všeobecný, deklaratívny charakter a nie charakter konkrétneho základného ľudského práva a slobody. Jeho použitia je možné sa dovolávať len v spojitosti s ochranou konkrétnych základných práv a slobôd uvedených v ústave. Nečinnosť okresného súdu v konaní o žalobe na ochranu osobnosti je možné obsahovo zaradiť pod porušenie základných práv podľa čl. 46 až 48 ústavy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. septembra 1999

JUDr. Tibor Šafárik
predseda senátu